

Socializace

Je naše chování nevypočitatelné? Nahodilé?
Jaké chování od Vás vyžadují rodiče? Učitelé? Kamarádi?

Socializace

Proces:

- 1.) začleňování do společnosti,
- 2.) osvojení kulturních norem a hodnot,
- 3.) interiorizace institucionalizovaných forem chování,
- 4.) nácviku sociálních rolí

Výsledek?

Smysl?

tzv. významní druzí tvořící primární skupinu

Generační konflikty

„Má-li se člověk stát člověkem, musí se vzdělat.“ Jan Ámos Komenský

Socializace jedince

- komplexní proces, v jehož průběhu se člověk jako **biologický tvor** stává prostřednictvím sociální interakce a komunikace s druhými **sociální bytostí** schopnou chovat se jako **člen** určité skupiny či společnosti
- spočívá v osvojování **hodnot, norem a způsobů jednání** srozumitelných a platných vdané **kultuře** či subkultuře
- Osvojování si rolí (dvě stádia socializace: *self= play (I)+ game (Me)*)

Dvě stádia socializace (Self = I + Me)

PLAY (I)

- Ranější fáze hraní
- Volná zábava charakteristická nahodilým přebíráním rolí (matka, doktor, učitel).
- Významní druzí často určují **role**, na něž si dítě hraje.

GAME (ME)

- Zde si již dítě nehraje samo za sebe (pravidla spolu-hraní).
- Přejímá roli ve hře s ostatními.
- Generalizovaný druhý.
- *Self= play (I) + game (Me)*.

Socializace jedince

Definice:

Socializace je celoživotní proces utváření a vývoje člověka ve společenskou bytost. Tento proces probíhá ve vzájemné interakci jedince a společnosti.

- Celoživotní proces
- Vliv dispozic
- Nezbytnost působení sociálního prostředí
- Každý člověk je individuum

Sociální učení

= prostředek socializace

- Imitace - nápodoba
- Identifikace
- Sociální činnost
- Sugescce
- Přebírání úloh

Nápodoba

- Nápodoba(imitace)
- Napodobování chování určitého modelu, kopírování určitého chování
- Primární forma sociálního učení

Dělíme ji na:

- automatickou
- vědomou

https://www.youtube.com/watch?v=sQnDq_bVBUw

Formy sociálního učení - identifikace

- Ztotožnění
- Hlubší forma nápodoby + přejímání postojů, hodnot, názorů

Videoukázka:

<https://www.youtube.com/watch?v=XHIhkM1cAv4>

Formy sociálního učení

– sociální činnost

- Hra (předškoláci)
- Učení (školáci)
- Práce (dospělí)

Formy sociálního učení - sugesce

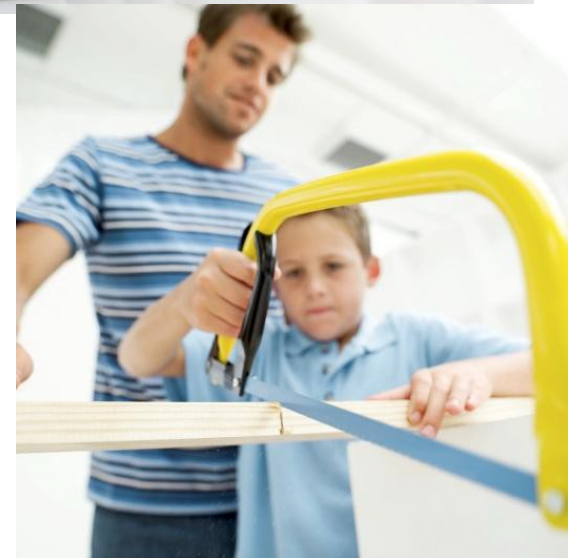
- Nekritické přejímání názorů člověka
- Je individuální
- Působí na podvědomí

Formy sociálního učení – přebírání úloh

- Osvojení chování dle role (očekávaného chování):

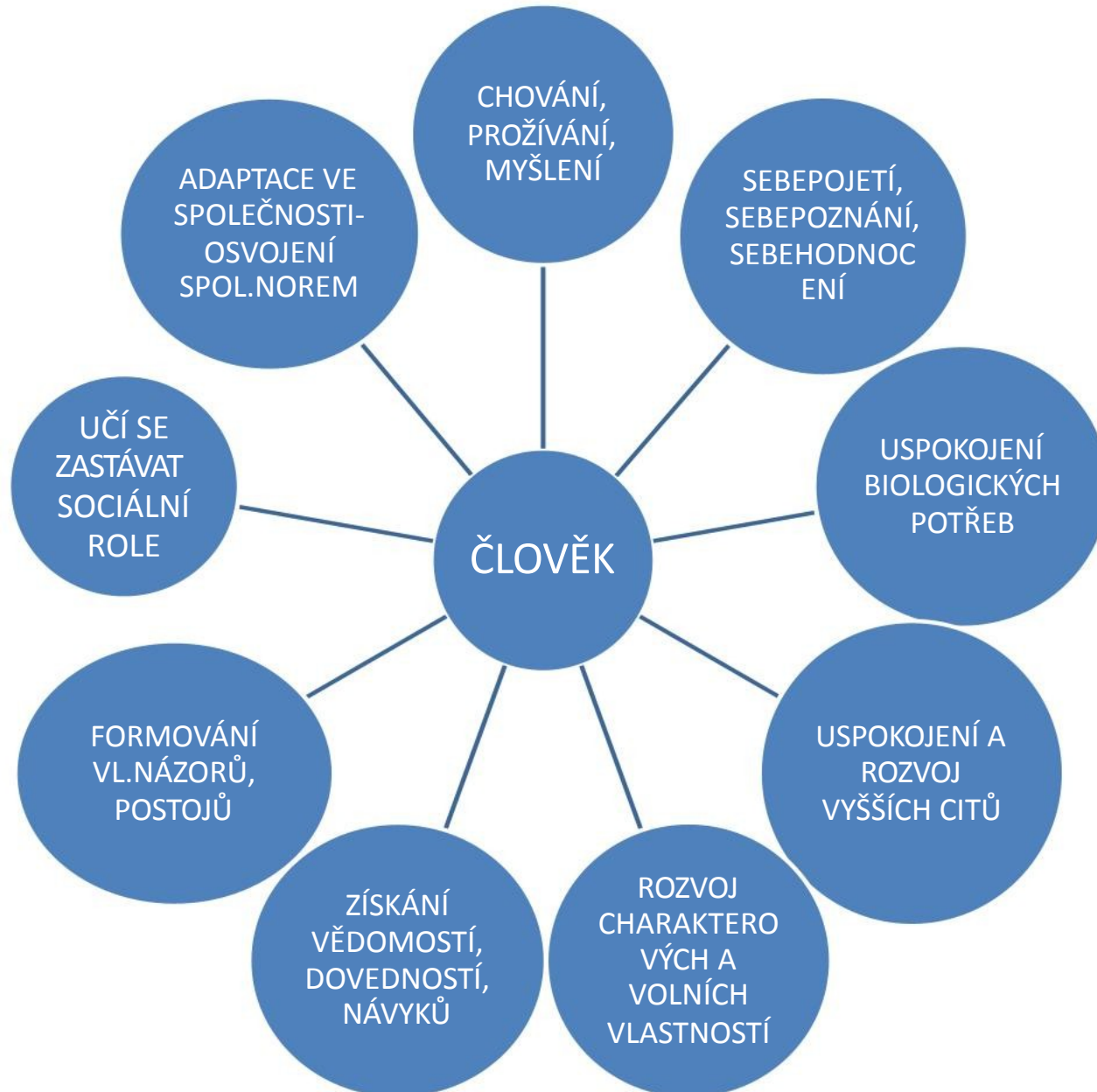
- dítě
- žák
- učitel
- rodič...

Člověk a jeho Role ve společnosti

Vlivy socializace na člověka

SOCIALIZAČNÍ ČINITELÉ/DETERMINANTY:

- biologické (genotyp, aktivita)
- sociální (výchova, prostředí)

GENOTYP
-dispozice
A
**PŘIROZENÁ
AKTIVITA**

VÝCHOVA
A
PROSTŘEDÍ
-materiální
-duchovní
-sociální

FENOTYP
- SOUBOR ZNAKŮ
JIMIŽ SE ČLOVĚK
PROJEVUJE V
DANÉM STADIU
VÝVOJE

Poruchy socializace

Konformismus

- chování jedince v souladu s očekáváním
- ztotožnění s platnými normami společnosti (zákony, morální normy)

Nekonformismus

- porucha socializačního procesu

DISOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ

ASOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ

ANTISOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ

Sociální deviace = odchylka od pravidel, negativní/pozitivní

Poruchy socializace – disociální chování

- Nejmírnější forma
- Pokřivené hodnoty a sociální vztahy
- Nepřizpůsobivost, nepřiměřené chování
- Bez výrazné agrese
- Tolerance v souvislosti s dospíváním a zralostí jedince

př. vzdorovitost, lhaní, neposlušnost...

Poruchy socializace – asociální chování

- Projevy jež nejsou v souladu se společenskou morálkou
- Asociální chování ještě nedosahuje intenzity ničení hodnot
- Jedinec je na okraji společnosti
- Často přerůstá v antisociální chování

př. záškoláctví, drogová závislost

Poruchy socializace – antisociální chování

- Protispolečenské
- Rozpor s normami práva, nejen morálky
- Nepřátelské vůči okolí
- Agresivita, destruktivní činnost, delikvence
- Právně postižitelná a trestná činnost

př. kriminalita, rasismus

Teorie vzniku deviantního chování

1.) Sociologická teorie

Subkultury → chudí kradou, bohatí korumpují

2.) Teorie racionálního chování

Kalkul – ne/spáchat trestný čin?

3.) Teorie diferencované asociace

Podle sdružování s kriminálníky

4.) Teorie anomie

Rozpad nebo nedostatečné vymezení hodnot

Sociálně deviantní až patologické chování

Prevence

- předcházet výskytu poruch socializace

Primární

Předejít a zabránit šíření

Volnočasové aktivity a podpůrné programy pro rizikové skupiny

Sekundární

Zachytit a zabránit prohlubování a šíření

Funkční systém (školy, OSPOD, PČR, ...), specifická řešení

Terciární

Mírnění následků

RESOCIALIZACE = snaha společnosti o nápravu jedince

Použité zdroje

- VÁGNEROVÁ, M.: *Základy psychologie*.1.vyd. Karolinum: Praha,2004.ISBN 80-246—0841-3., s.356
- ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie.:1.vyd.* Paido: Brno, 1998.ISBN 80-85931-48-6.s.,268
- HAYESOVÁ, N.: *Základy sociální psychologie*.5.vyd.Portál: Praha,2009.ISBN 970-80-7367-639-1.s.,166
- HOLEČEK, V., MIŇHOVÁ, J., PRUNNER, P. 2vyd.: *Psychologie pro právníky*. Vyd. Aleš Čeněk, s. r o, 2007.ISBN 978-80-7380-065-9.,s 351
- BURIÁNEK, J.: *Sociologie*. 2.vyd.Fortuna: Praha,2003.ISBN 80-7168-754-5
- NAKONEČNÝ, M.: *Sociální psychologie*. 1.vyd. Praha:Academia, 1999.ISBN 80-200-0690-7.287s.
- PAULÍNOVÁ, L.: *Psychologie pro Tebe*.2.vyd. Praha: Informatorium 1998.ISBN80-86073-30-0. 123s.

Sociální skupiny

Mgr. Dennis Hennhofer

Definice

- Sociální útvar o 3 a více členech vymezený vztahy mezi nimi
- Co lidi v sociální skupině spojuje?
- Émile Durkheim
  - Komplexní dělba práce
  - Sociální organizace
    - 1.) Velikostí
    - 2.) Podmínkami členství = stability
    - 3.) Stupeň formálnosti = funkce
- Institucionalizované jednání
- Referenční skupina
- Sociální agregát (→ dav) a sociální kategorie

Sociální skupina

- Článek mezi jednotlivcem a společností
- Společenství 2 až 3 a více osob, které jsou **spojeny určitými vztahy**, které vytvářejí **pocit sounáležitosti**, kterými se od jiných skupin společnosti **odlišuje**.
- **Člověk je součástí mnoha** sociálních skupin (rodina, škola, kroužky, město, stát, atd.)

Úkol: Pokuste se sestavit seznam (všech) sociálních skupin, kterých jste členem

Základní znaky sociálních skupin

- Interakce (přímé či nepřímé) a komunikace
- Společná činnost k dosažení cílů
- Společné hodnoty a normy
- Systém jejich kontroly – odměny a tresty
- Vědomí identity (ideologie)
  - autostereotyp - obraz sebe sama - kdo jsme my
  - heterostereotyp – obraz těch druhých – kdo jsou oni
- Diferenciace rolí a pozic (dělbba práce, autorita a vlivu)

Klasifikace (třídění) sociálních skupin

- **Nepravá** – agregát (dav)
- **Pravá** – vnitřně integrovaná – skupina v pravém slova smyslu

- **Malá** – 3 – 30 členů
  - členové se osobně znají a komunikují přímo – tváří v tvář
  - těsné vazby
  - neformální vztahy
- **Velká** – nad 30 – 50 členů
  - neosobní, v jejím rámci vznikají **podskupiny**
  - má tolik členů, že se již všichni nemohou navzájem znát a stýkat se osobně (jen o sobě vědí)
  - komunikace je spíše nepřímá

- **Přechodná/ Stálá**

- **Formální** – vzniká shora – je již předem nějak určena
  - předpisy, pravidly, normami, zákony;
  - převládají funkční neosobní vztahy,
  - v jejím rámci mohou vzniknout i skupiny neformální
- **Neformální** – vzniká zdola - je tvořena z iniciativy svých členů

Primární a sekundární skupiny

Primární

- Těsné neformální vazby
- Obvykle malá
- Vzájemné citové vazby
- Dlouhodobé vztahy
- Těžké vstoupit a vystoupit
- Důležitá role v socializaci

Sekundární

- Nízká intimita
- Spíše formální vztahy
- Důvod členství pragmatický
- Častěji krátkodobé
- Snadný vstup a výstup

Formální a neformální skupiny

Formální

- Definovatelná hierarchie
- Formální vztahy
- Členství podmíněno právním aktem

Neformální

- Obvykle neexistuje vztah nadřízenosti a podřízenosti
- Osobní vztahy
- Neformální vazby
- Emocionální vazby

Spolupráce ve skupinách

Hiearchie

„pyramida“

Nadřazenost a podřazenost

Jasně definované vztahy
organizované

Příkazy dlouhodobé a
jednorázové

Cíle a pravidla vytváří vedení

Synergie

Spontánní spolupráce

Každý řídí sám sebe

Dobrovolné podřízení
normám

Na cílech a pravidlech mají
podíl všichni členové

Klasifikace (třídění) sociálních skupin

Otevřené – neomezený vstup i výstup (zahrádkářský kroužek)

Uzavřené – vstup do skupiny blokován, opuštění (často i snaha o něj) je trestáno (mafie)

Výběrové - přijetí za splnění určitých podmínek (sekty, strany)

Vlastní – členské – do nich patřím (in-grup) – lepší

Cizí - nečlenské – do nichž nepatřím (out-grup) – horší

Úkol: Vytvořený seznam vašich členských skupin klasifikujte dle následujících pěti kritérií:

malá/velká,
přechodná/stálá,
formální/neformální,
primární/sekundární,
otevřená/výběrová/uzavřená

Dav a davové chování

Soc. agregát

Psychologická nákaza

Sugesce

Nápodoba

Absence sociální kontroly

Emocionalita

Sklon k násilí

Rodina

- Skupina, kde mezi členy existují příbuzenské a emocionální vazby
- Základní článek sociální struktury
- Podle velikosti, stability a funkce?
- Typy rodiny
  - 1.) nukleární x širší
  - 2.) úplná x neúplná
- Funkce rodiny?
- Tradiční x moderní rodina?

Manželství

Monogamie x polygamie

Polygynie x polyandrie

Stejnopohlavní páry

Krise rodiny?

Práva a povinnosti účastníků rodinně-právních vztahů

rodiče

1. práva

Vzdání se rodičovství/vydědění

Určit místo bydliště

Zastupování

Správa jmění

2. povinnosti

Vyživovací povinnost

Péče

Ochrana

děti

1. práva

Úmluva o právech dítěte, zákon o sociálně-právní ochraně dětí

2. povinnosti

"poslouchat" - dodržovat výchovná opatření

Vyživovací povinnost

Formy náhradní rodinné péče

1.) osvojení = adopce

2.) opatrovnictví

střet zájmů rodičů a dětí

3.) poručenství

úmrtí rodičů nebo zbavení rodičovské odpovědnosti

plná práva a povinnosti bez vyživovací povinnosti

4.) svěření do péče jiné osoby

Jen přesně vymezená práva a povinnosti

5.) pěstounství

6.) ústavní výchova

Manželství

655 OZ: „Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“

Vznik manželství?

Dvě formy sňatku?

Podmínky vstupu

1. dobrovolný
2. příjmení
3. zdravotní stav, vypořádání budoucích majetkových poměrů, bydlení, apod.
4. svéprávnost
5. zletilost
6. opačné pohlaví

Okolnosti vylučující uzavření

1. existence jiného manželství
2. pokrevenství

Registrované partnerství

- Od 2006
- Od 2024 jakýkoliv matriční úřad
- Od 2025 partnerství + SJP + vdovský či vdovecký důchod
- Bez svědků a významné úřední osoby
- Podmínky vstupu obdobné
- Výchova vlastních dětí x osvojení?

Práva a povinnosti manželů/partnerů

Rovná Práva

Údaje o příjmech

Stav jmění

Pracovní, studijní či podobné činnosti

Povinnosti

Brát zřetel na zájem rodiny

Vzájemná vyživovací povinnost

Sociální struktura

Mgr. Dennis Hennhofer

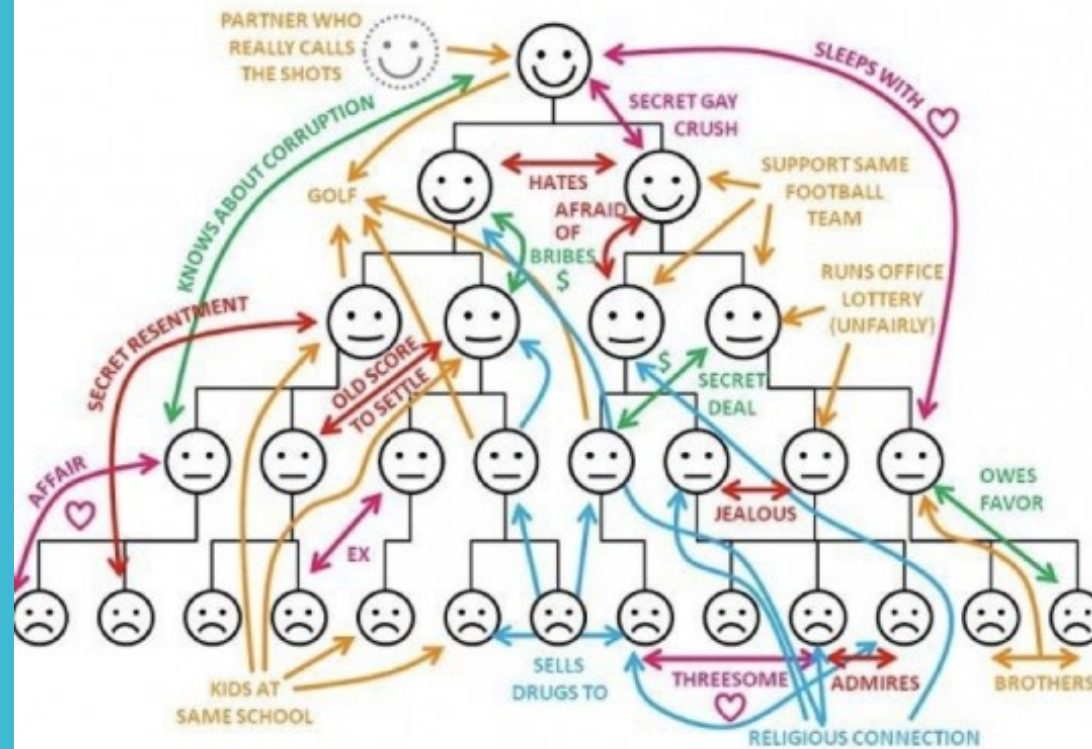
Sociální struktura

Co to je?

Celek společenských vztahů určený sociálními pozicemi a z nich vyplývajících sociálních rolí

Prvky sociální struktury

- 1.) sociální status
- 2.) sociální role
- 3.) sociální stratifikace

Sociální status a role

Sociální status

Postavení, hodnota, vázán na výkon role

Tři typy:

- 1.) vrozené
- 2.) připsané
- 3.) získané

Sociální role

Práva, povinnosti a očekávané chování vyplývající z daného statusu

Míra ztotožnění

Erving Goffman – Všichni hrajeme divadlo – fasáda

Negativní x pozitivní sankce

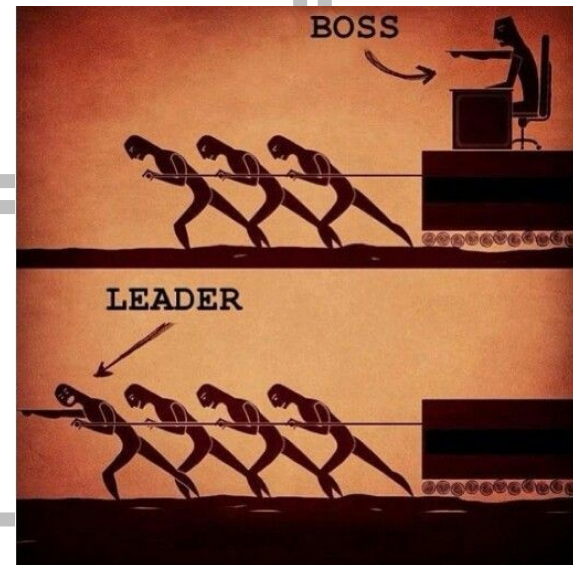
Sociální stratifikace

Co to je?

Stratum = vrstva, facere = činit
Rozvrstvení společnosti podle
nerovného rozdělení reálných či
symbolických statků
Nerovnost

Gerhard Lenski - tři dimenze sociální
stratifikace:

- 1.) materiální bohatství
- 2.) moc
- 3.) prestiž

Stratifikační systémy

Otrokářský

- Svobodní x otroci

Kastovní

- Nепrostopné kasty

Stavovský

- 3 (4) stavy, nízká možnost posunu mezi stavy

Třídní

- Třída = skupina lidí podle způsobu výkonu práce a postavení na trhu práce
- Vyšší sociální mobilita

Problém sociální nerovnosti a její legitimizace

- Ve většině společností je deklarována rovnost, fakticky však žijeme v nerovnosti. Jak lze tuto nerovnost vysvětlit?

při obsazování soc. pozic a při mobilitě hrají významnou úlohu:

- **vlohy** rozvinuté do určitých **schopností**
- lidské **potřeby** také nejsou stejné, nýbrž závislé na příslušnosti k vrstvě, do níž jsme se narodili – **sociální původ**, na něm jsou závislé i
- naše **aspirace a ambice** od nějž se pak odvíjí i náš
- **vlastní výkon** - meritokratický přístup

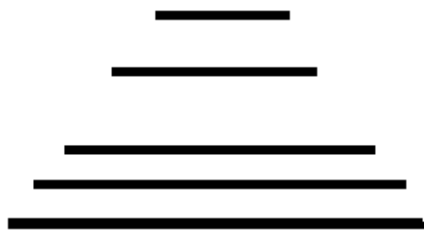
- Lze nerovnost ospravedlnit, nebo by měla být odstraněna? Proč všechny společnosti tendují k rozvrstvenosti?

Funkcionismus ji vysvětluje tak, že nabízí člověku možnost společenského vzestupu, což ho stimuluje k vzestupu a tím motivuje k výkonu.

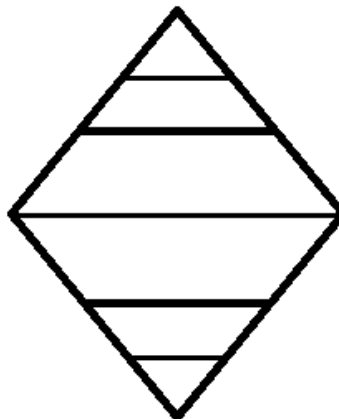
Horní vrstvy motivuje k výkonu z obavy sociálního sestupu. Výsledkem je celospolečenský vzestup.

Typy stratifikace:

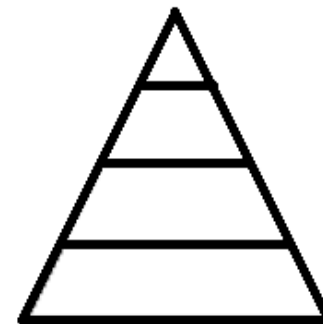
kasty

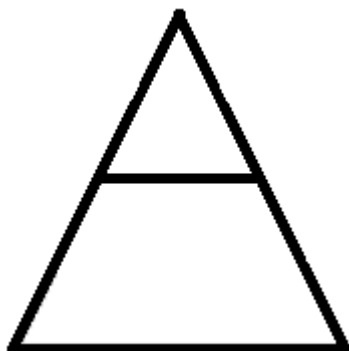
vrstvy

stavy

třídy

nivelizovaná společnost

elity/masy

Sociální mobilita

- Co to je?
- Společenská vrstva
  - Elita – vládnoucí x nevládnoucí
- Podle směru
  - 1.) vertikální
    - A) vzestupná
    - B) sestupná
  - 2.) horizontální
- Podle věku
  - 1.) intergenerační
  - 2.) intragenerační

Sociální kontrola

Co to je?

Souhrn opatření vedoucí jednotlivce nebo skupiny k dodržování kolektivně sdílených kulturních norem a zvyklostí

Vnitřní x vnější

Co je cílem?

uvést do souladu výkon sociální role odpovídající sociálnímu statusu

Udržet stabilitu sociálního řádu x anomie

Co k tomu společnost využívá?

Systém sankcí

Negativní

Pozitivní

Typy společenské adaptace

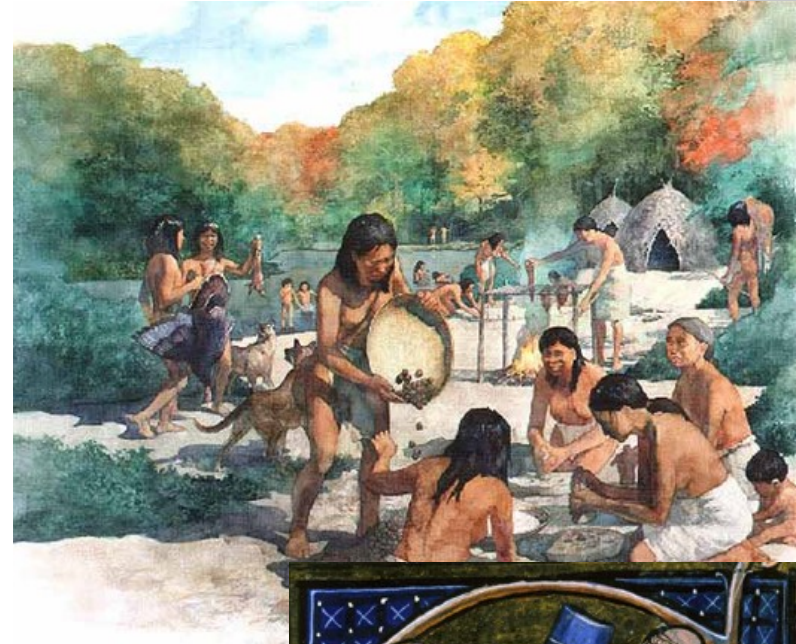
Robert King Merton

- 1.) konformita
- 2.) inovace
- 3.) ritualismus
- 4.) únik
- 5.) vzpoura

Typologie společností

- 1.) archaická
  - Lovci a sběrači, matriarchát, malé tlupy, stěhování za potravou
- 2.) tradiční
  - Dělbá práce, zemědělství, usedlý způsob života, první města, kasty/stavy, náboženství

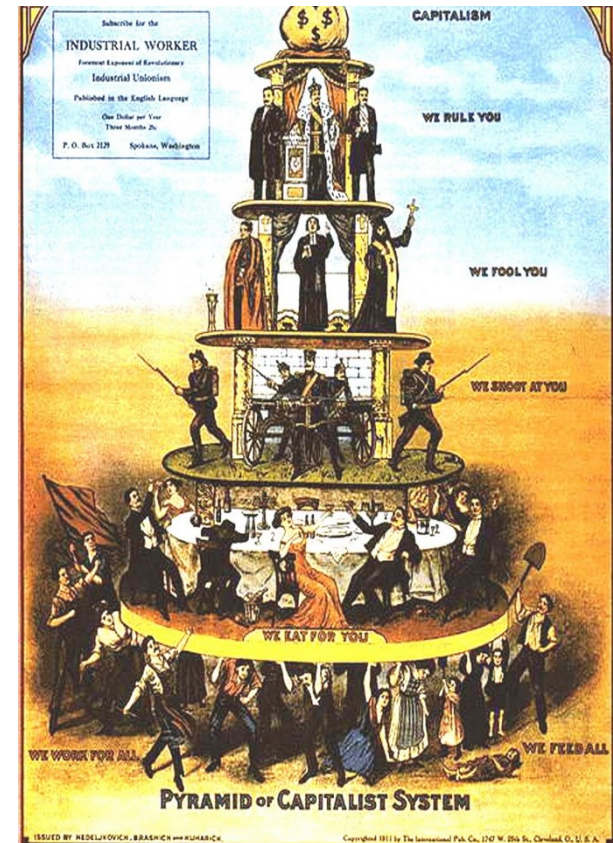
Typologie společností

3.) moderní

Industrializace, urbanizace, demokratizace, demografický přechod, třídní společnost, sekularizace

4.) postmoderní

Služby, informační společnost, IT, globalizace, kulturní relativizace, multikulturalismus, (hyper)individualismus, pluralismus, společenská dezercce

Jaká je dnešní společnost?

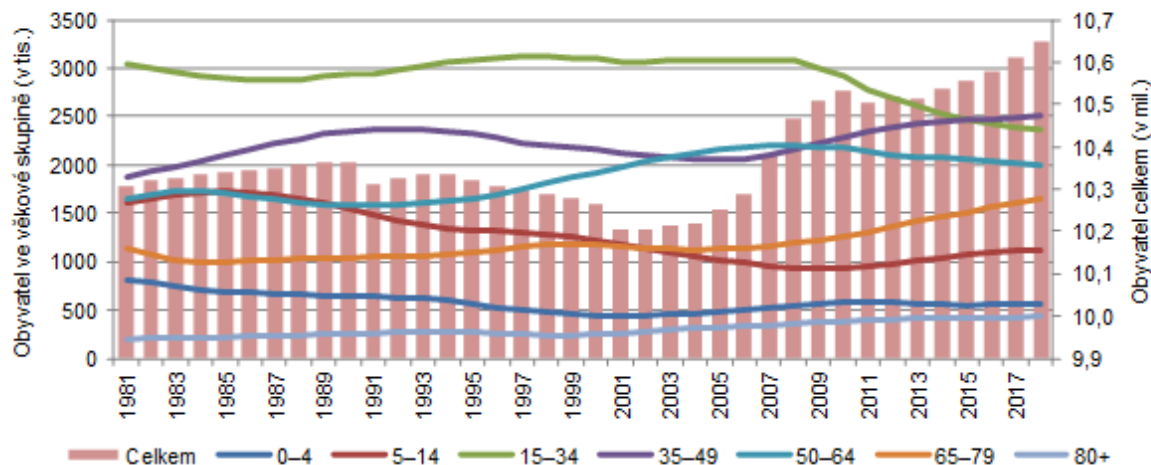

Sociální problémy české společnosti

- ▶ „Stárnutí populace“
- ▶ chudoba
  - ▶ Absolutní x relativní?
- ▶ Xenofobie a rasismus
- ▶ Alternativní média
  - ▶ Dezinformace
  - ▶ Konspirace

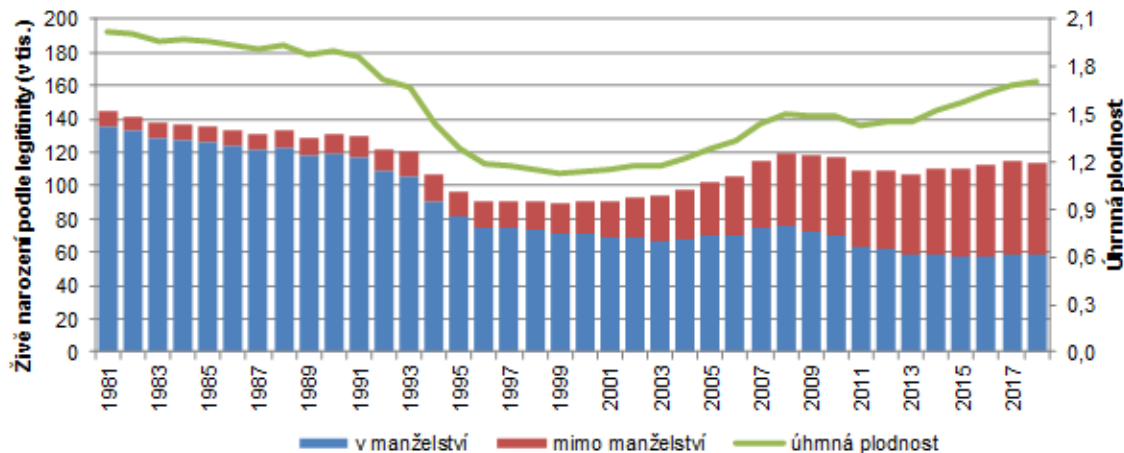
Obyvatelstvo podle věku, 1981–2018 (k 31. 12.)

Globální sociální problémy

- ▶ Civilizační choroby
- ▶ Globalizace
- ▶ Chudoba
- ▶ Kulturní relativizace
- ▶ Konzumní styl života
- ▶ Migrace
- ▶ Multikulturalismus

Živě narození a úhrnná plodnost, 1981–2018

ETNICITA A MULTIKULTURA

Národnostní menšiny a etnika

- etnikum – etnická skupina je společenství lidí, kteří:
  - mají společný **rasový původ**
  - obvykle společný **jazyk**
  - sdílejí společnou **kulturu**

Národnostní menšiny a etnika

- národnostní (et-nická) menšina je **společenství občanů** žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů
  - společným **etnickým původem**
  - **jazykem**
  - **kulturou**
  - **tradicemi**
- je to tedy každá skupina lidí, která se odlišuje významnými etnickými znaky od většinové společnosti **jazykem, kulturními tradicemi, mentalitou atd.**

Národnostní menšiny a etnika

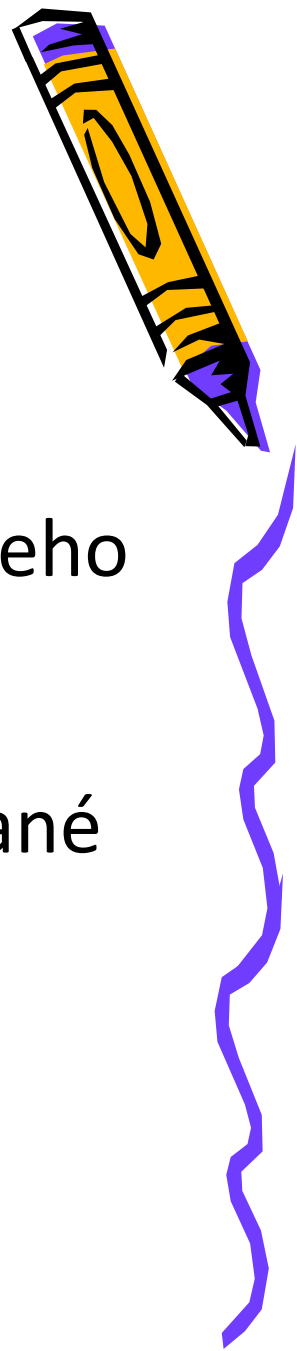
- **etnikum – etnická skupina** = společenství lidí, kteří:
  - mají společný **rasový původ**
  - společný **jazyk**
  - sdílejí společnou **kulturu**
  - Tradice
- **národnostní (et-nická) menšina** = společenství **občanů** žijících na území ČR, která se odlišuje od většinové společnosti **jazykem, kulturními tradicemi, mentalitou atd.**

Národnostní menšiny v ČR

- na území České republiky žijí tyto menšiny:
  - ✓ **Bulharská** národnostní menšina
  - ✓ **Chorvatská** národnostní menšina
  - ✓ **Maďarská** národnostní menšina
  - ✓ **Německá** národnostní menšina
  - ✓ **Polská** národnostní menšina
  - ✓ **Romská** národnostní menšina
  - ✓ **Rusínská** národnostní menšina
  - ✓ **Ruská** národnostní menšina
  - ✓ **Řecká** národnostní menšina
  - ✓ **Slovenská** národnostní menšina
  - ✓ **Srbská** národnostní menšina
  - ✓ **Ukrajinská** národnostní menšina
  - ✓ **Vietnamská** národnostní menšina

Pojem asimilace

- Žádoucí model soužití s cizím etnikem
- Postupné **včleňování** jednoho etnika a jeho kultury do jiné kultury tak, že znaky původní kultury se ztrácejí a jsou nahrazovány znaky dominantní, přejímané kultury
- Příklad: vietnamská minorita u nás.

Pojem **varianta tavícího kotle**

- Žádoucí model soužití s cizím etnikem
- Vzájemné **míšení** různých kultur tak, že vznikne kultura nová, která přebírá prvky ze všech dílčích kulturních systémů
- Příklad: USA – původní obyvatelé, černoši, Irové, Židé, Poláci,...

Pojem **integrace**

- Žádoucí model soužití v multikulturní společnosti
- Minority si zachovávají kulturní specifika, aniž by jim to překáželo v účasti na životě v majoritní společnosti
- Příklad: Ukrajinci v ČR

Pojem **předsudky**

- Nezdůvodnitelné postoje a stanoviska, která si lidé osvojují celkem nenápadně pod vlivem prostředí, nebo je převzímou od nějaké „autority“
- Příklad: Němci jsou výbojní, disciplinovaní, technicky důmyslní, důkladní

Pojem **xenofobie**

- Z řeckého *xénos* – příchozí, *fóbos* – bázeň
- **Strach z cizího**, neznámého
- soukromý pocit, proto ho nelze regulovat právně = nelze za xenofobii trestat
- Trestat lze za **projevy** xenofobie

Pojem **diskriminace**

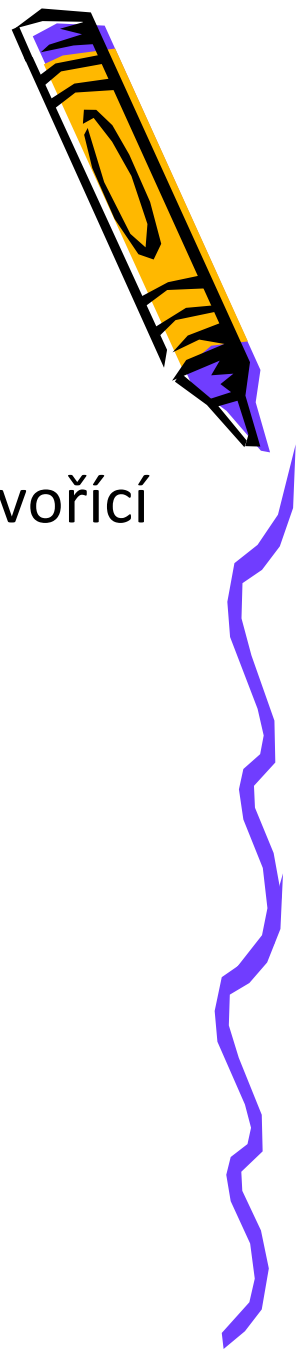

- Proces odpírání příznivých příležitostí (benefitů)
- Vede k odlišnému zacházení až úplnému vyloučení
- Příklad: pocity diskriminace Romů v české společnosti

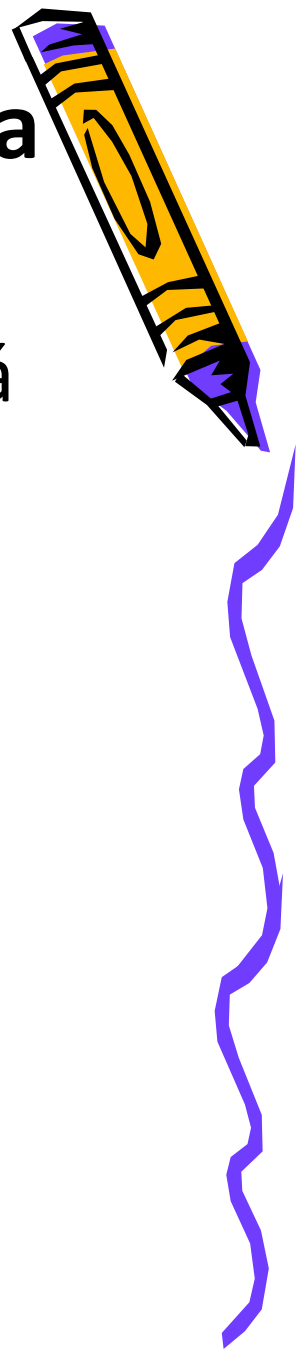
Pojem minorita, menšina

- Skupina lidí, která je něčím definovaná (např. náboženstvím)
- Která se početně nemůže rovnat jiné skupině, tvořící ve společnosti většinu
- Mají méně kontroly a moci nad svými životy
- Jsou si vědomi sociálního znevýhodnění
- Členství v menšině se přenáší dědičností
- Jak odstranit znevýhodnění ?
  - 1.) amalgamace – splynutí (sňatky)
  - 2.) asimilace – přizpůsobení
  - 3.) integrace - včlenění po předchozí emancipaci

Pojem majorita, dominantní skupina

- Sdružení uprostřed společnosti, která má výjimečné postavení
- Držitelé hodnotového systému a moci
- Udělují ve společnosti „odměny“

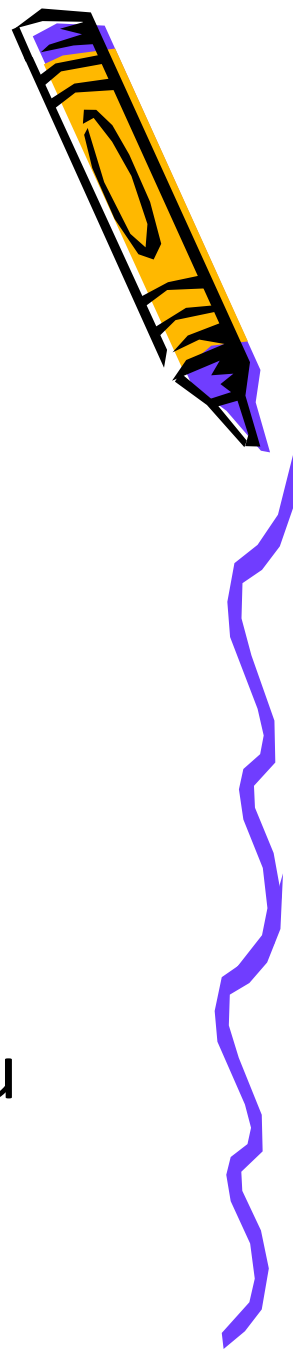
Pojem **segregace**

- **Fyzické oddělení** dvou skupin, které bývá často minoritě vnucené
- Př.: segregace černochů v USA

Pojem **separace**

- Násilné oddělení majority od minority ve smyslu určení **území**, kde mohou žít
- Území je zřetelně označeno

- Příklad: Židovské ghetto, rezervace Indiánů, Apartheid – černoch mohl vstoupit na území bělochů jen na zvláštní propustku

Pojem genocida

- lat. *geno-cidium*, vražda rodu
- je zločin proti lidskosti, spočívající ve vyvraždění určité skupiny lidí definované na základě jejich etnika či rasy
- Příklad: holokaust Židů, genocida Arménů, Kambodža, Rwanda, Stalin, Čína,...

Kultura a socializace

Kultura

Definice?

- Opak přírodního → společensky ustálené vzorce vnímání a jednání
- Souhrn všech lidských činností (od každodenních po vrcholné umění a sport), poznatků vědy i náboženství

K čemu ji máme?

- Usnadňuje nám přežití

Hmotná x duchovní kultura

Kultura

- je vše, co vytváří lidská civilizace

- umění
- náboženství
- morálka, zvyky
- vzdělávací systémy
- politika
- právo

- je také komplexem myšlenek, názorů, postojů
(*ve svých názorech a postojích se lišíme*)

Kultura

- díky své kultuře **hodnotíme** svůj pohled na vše kolem sebe
- skrz kulturu si určujeme co je krásné a co je ošklivé, co je spravedlivé a nespravedlivé, čestné a nečestné nebo pravdivé a nepravdivé
- v názorech na krásu, či jiná estetická kritéria snadněji shodnou dva jedinci žijící ve střední Evropě, než kupříkladu Afričan a Asiat
- z toho vyplývá, že stejně tomu bude i v **nazírání na svět** mezi různými světovými kulturami
- je nutné tyto odlišnosti kultur **respektovat**
- kde je psáno, že zrovna náš pohled na svět (evropský) je ten správný?
- stejně tak by však měli postupovat i příslušníci jiných kultur vůči nám

Kulturní procesy

Akultura

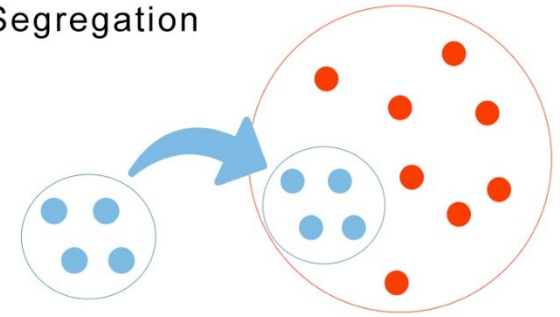
- soužití většinové a menšinové kultury
- proces sociálních a kulturních změn, které vznikají v důsledku kontaktu různých kultur
- je nižším stupněm enkultura
- pouhé povrchní přijetí norem a hodnot jistého prostředí.

Enkultura

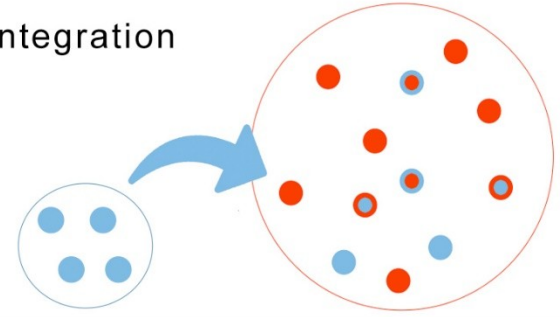
- zkulturnění původně neutrální bytosti
- proces v němž si člověk v průběhu života osvojuje kulturu dané společnosti
- promítá se do všech oblastí kultury, ale nikdy u jedince nezpůsobí poznání celého kulturního systému, ale jen jeho určité oblasti
- je proces vědomý (výchova, vzdělání) i nevědomý (napodobování)

Subkultury

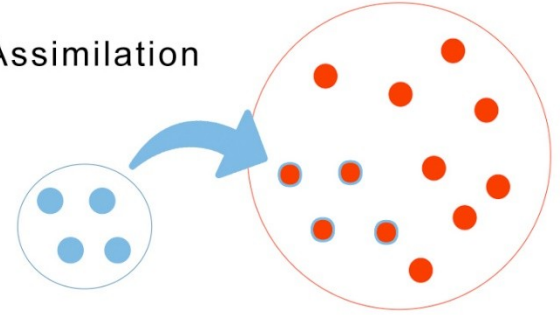
Segregation

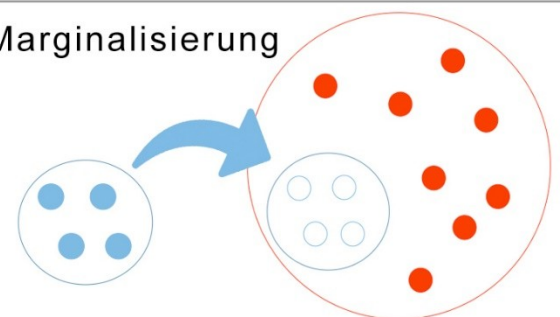
Integration

Assimilation

Marginalisierung

Prvky kultury

- 1.) kognitivní (poznávací)
- 2.) normativní
- 3.) jazyk a symbolický
- 4.) materiální

Jak zkoumat kultury?

- **vlastní**(sociologie, etnografie apod.) vs. **cizí**(antropologie, etnografie apod.)

- Indikátory

Rituály (dospělost, narození dítěte, pohřeb, viz dále)

Jazyk

Pohádky (sdílení hodnot)

Zkoumá se převážně oblast jednání.

Srovnání pohádek

- Pohádky japonské (J) a euro-americké (EA) kultury jsou odlišné
- Hrdinové -v **EA kultuře** jsou převážně mladé dívky x v **J kultuře** převážně mladí nebo dospělí muži
- Záporáci -v **EA kultuře** dospělé ženy x v **J kultuře** dospělí muži
- Nejčastěji se objevuje v pohádkách EA i J kultury etické téma **ODPLATY**

Rituály a ritualizace

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

VY_32_INOVACE_ZSV3r0112
Mgr. Jaroslav Knesl

Ritualizace - Rituály

- Vytváření rituálů pro regulaci chování členů společnosti
- Typizace soc. jednání
- Snaha o **opakování toho co se osvědčilo**
- Vznikají již v říši zvířat (Tance včel, namlouvací rituály, dešťové tance primátů)
- Integrace a stmelení skupin na základě **společně prožitých emocí** : Společná činnost → společné emoce → soudržnost, stmelení → společná akce → úspěch → podmínění → tendence k opakování
- **V moderní společnosti** se smysl některých rituálů vytrácí (ulpívání na prázdné rutině), avšak ani v moderní společnosti **nemizí**
- Často však bývají **zneužívány jako prostředek manipulace** (Delegace, manifestace, sjezdy)

Rituály

Jsou funkční

- Poskytují jistotu, stabilitu, jednotu, soudržnost
- Posilují sociální stratifikaci a skupinovou strukturu
- Napomáhají orientaci v roli

i disfunkční

- Ztěžují reagování na změny
- Omezují racionalitu a individualitu
- Stereotyp, ulpívání na rutině
- Při konfliktu já – role (nezvládnutí) → stylizace → nadměrné zdůrazňování některých prvků chování (nový šéf, bezmezná obětavost matky)

Typy rituálů

- Krizové a přípravné
- Úcty a zdvořilosti
- Trestu
- Přechodové
- Oslavné
- Namlouvací

Krizové a přípravné

Zdroj: Wikimedia Commons: http://en.wikipedia.org/wiki/File:2010_Moscow_Victory_Day_Parade-5.jpeg

Úcty a zdvořilosti

Zdroj: Wikimedia Commons: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Westindischer_Maler_um_1530_001.jpg

Zdroj: Wikimedia Commons: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Mosque.jpg>

Trestu

Zdroj: Wikimedia ommons: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Ex%C3%A9cution_de_Marie_Antoinette_le_16_octobre_1793.jpg

Přechodové - svatba

Zdroj: Wikimedia Commons:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:2005-09-02-hochzeit-51-korrigiert.jpg>

Přechodové - křest

Zdroj wikimedia commons:

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Cappella_brancacci,_Battesimo_dei_neofiti_%28restaurato%29,_Masaccio2.jpg

<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Russian-baptism.JPG>

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:USS_Ronald_Reagan_christening.jpg

Přechodové - pohřeb

Zdroj Wikimedia Commons: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:JohnPaulIII-funeral.jpg>

Oslavné

Zdroj: Wikimedia Commons: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Birthday_party.jpg

Namlouvací

Zdroj: Wikimedia Commons: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Phenakistoscope_3g07690b.gif

Multikultura

- „multikulturní“ znamená existenci a soužití alespoň dvou kultur vedle sebe
- **multikultura**
  - = kultura vzniklá propojením kultur různých etnik
  - = společenství různých tradic a náboženského vyznání

Multikulturní společnost (multikulturalita)

- v jedné společnosti, na jednom území žijí lidé původem z různých kulturních prostředí
- společnost, kde menšiny mají stejná práva jako majorita
- menšiny se nemusí vzdávat většiny specifických a tradičních rysů své kulturní identity
- jinakost, odlišnost jiných kultur je dokonce někdy společností (státem) podporována
- znamená to nejenom rozdílnost kultur v chování, tradicích, hodnotách a normách, ale i **hledání způsobu soužití**

Multikulturalismus

- úsilí o možnosti většího rozvoje pro etnické a rasové minority, zejména při. **vzdělávání, dodržování tradic a kulturních projevech**
- **vytváření přátelského prostředí a vzájemného respektu pro soužití různých etnik a národností**

Multikulturalismus

- setkání s odlišností a jinými kulturami nám pomáhá k rozšíření našeho chápání
- přináší nové zkušenosti, pohledy a někdy i hluboké setkání

Xenofobie

- je to strach z toho, kdo přichází z ciziny či z cizího prostředí
- mohou to být projevy **odporu, nepřátelství**, ale i **nedůvěra** ke všemu cizímu a strach ze všeho cizího
- konkrétním projevem je **nepřátelství** k lidem jiné barvy pleti, jiné národnosti, jazyka, náboženského přesvědčení, kultury
- projevuje se navenek odporem a nepřátelstvím vůči **imigrantům**, ale i **cizincům s trvalým pobytem a uprchlíkům**

Lidské rasy a národy

- na zemi žije téměř **6 miliard lidí**
- se liší např. ve **výšce postavy, barvě kůže, očí a vlasů**
- **rasa** je velká skupina lidí s podobnými fyziologickými a somatickými vlastnostmi, které se **trvale přenášejí na potomstvo**

Lidské rasy

bílá (europoidní)

černá (negroidní)

žlutá (mongoloidní)

australoidní

další podtypy vznikly **míšením ras v průběhu vývoje**
takovýmto lidem říkáme **míšenci**:

- míšením **negroidní** a **europoidní** rasy vznikli **mulati**
- **mongoloidní (Indiáni)** a **europoidní** rasy **mesticové**
- míšením **negroidní** a **mongoloidní** rasy vznikli **zambové**

Národ

- pojmy **rasa** a **národ** je třeba je třeba přesně odlišovat
- národ **není společenství jen jedné rasy**
- na složení národa se mohou podílet různé rasové typy, i smíšené populace
- žádný národ tedy nelze označit za čistou rasu

- rasa je pojmem přírodovědeckým, biologickým a vztahuje se na tělesné vlastnosti

Národ

- **národ** je pojmem kulturním a historickým, vztahuje se na společenský vývoj určitých lidských skupin.
- **na světě neexistuje žádný národ, který by byl zastoupen pouze jediným rasově čistým typem**

Rasismus

- je názor, který tvrdí, že někteří *lidé jsou nadřazeni z důvodu příslušnosti k určité rase*
- projevuje se jako **agresivní či ponižující chování** k příslušníkům „cizí rasy“.
- rasismus se rodí z **nedostatku tolerance, pochopení a porozumění**
- podstatou rasismu je od počátku **nenávist člověka k člověku, snaha většiny podrobit si menšinu a diskriminovat ji**

Rasismus

- v dnešní době je rasismus **morálně nepřipustný** a nemá v této lidské společnosti žádné právo na existenci, protože lidstvo jako celek je jednotného původu
- rasistické projevy = **slovní a fyzické napadání kvůli politickému anebo náboženskému přesvědčení nebo rasovému, národnostnímu, či etnickému původu**

Rasová diskriminace

- cílem nebo následkem je znemožnění nebo omezení lidských práv a základních svobod člověka

Multikulturní tolerance

- „multikulturní“ však neznamena jen jiný národ, ale také i jinou subkulturu, tzn. **menšinu, vyznávající jiné kulturní hodnoty, nebo založenou na jiných principech** (squatteři, technoři, homosexuálové, náboženské sekty,..)
- podstatné pro soužití menšiny s většinou jsou jakési právní a sociální mantinely, které se všichni zaváží dodržovat
- žádný jedinec nebo skupina nemá právo omezovat občanská práva jiného jedince nebo skupiny

Multikulturní tolerance

- **„Moje svoboda končí tam, kde začíná ta tvoje.“**
- je tedy třeba, aby byla stanovena **stejná práva i stejné povinnosti** jak pro členy majoritní společnosti, tak i pro členy minoritních skupin.
- jde o **vzájemné pochopení různých tradic, zvyků, chování, postojů a náboženství** jednotlivých majoritních a minoritních skupin
- jde o **soužití národnostních menšin s většinami ve vzájemné toleranci, míru, bez zbytečného ohrožování, diskriminace, rasové nenávisti, zneužívání či jiných negativních projevů xenofobie**

